

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Історичний факультет
Кафедра історії та археології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О.А. Кузнецова

«27 серпня» 2019 р.

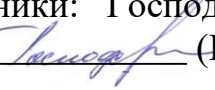


РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ: СЕРЕДНЬОВІЧНА АРХЕОЛОГІЯ»

Ступінь магістра
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 032 Історія та археологія
Освітня програма «Археологія»

2019-2020 навчальний рік

Розробники: Господаренко Оксана Валеріївна, кандидат історичних наук,
доцент  (Господаренко О.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії та археології

Протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри історії та археології  (Рижева Н.О.)

«27» серпня 2019 р.

1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни <i>(денна форма навчання)</i>
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	<u>Нормативна</u>
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферат та/або мультимедійна презентація	Спеціальність 032 Історія та археологія	<i>Рік підготовки</i>
Загальна кількість годин – 180		<i>Другий</i>
		<i>Семестр</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 13,8		Ступінь: <u>Магістр</u>
	<i>Лекції</i> 4 год.	
	<i>Семінарські</i> 6 год.	
	<i>Самостійна робота</i> 170 год.	
		Вид контролю: <u>іспит</u>

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 180 год.: 10 год. – аудиторні заняття, 170 год. – самостійна робота (5% ~ 95%).

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни <i>(заочна форма навчання)</i>
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	<u>Нормативна</u>
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферат та/або мультимедійна презентація	Спеціальність 032 Історія та археологія	<i>Рік підготовки</i>
Загальна кількість годин – 180		Другий
		<i>Семестр</i>
		I
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 13,8	Ступінь: <u>Магістр</u>	<i>Лекції</i> 4 год.
		<i>Семінарські</i> 6 год.
		<i>Самостійна робота</i> 170 год.
		Вид контролю: іспит

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 180 год.: 10 год. – аудиторні заняття, 170 год. – самостійна робота (5% ~ 95%).

2 Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є вивчення матеріальної культури слов'яно-руської, золотоординської доби та козацьких часів на теренах України

Завдання курсу:

- Грунтовний аналіз та характеристика ранньосередньовічних та середньовічних слов'янських культур V - X ст., старожитностей епохи Київської Русі X - XIV ст.
- дослідити ключові проблеми хронології, походження, території розповсюдження археологічних культур України V - XVIII ст.
- охарактеризувати господарство, поховальний обряд, матеріальна культура слов'янського населення та кочовиків Українського степу.
- вивчити основні категорії археологічних пам'яток епохи Київської Русі, Золотоординського періоду

Передумови для вивчення дисципліни: первісна археологія, антична археологія, теорія та методологія археології

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Очікувані результати навчання:

Здатність запам'ятовувати або відтворювати:

1. глибокі знання в межах спеціалізації з позначенням новацій останнього часу;
2. специфіку розвитку історичного пізнання в конкретні історіографічні періоди, в тому числі й на сучасному етапі;
3. професійні норми в галузі історії та археології;
4. основні етапи наукового пошуку в галузі історії та археології та завдання кожного з них;
5. теорію й практики критичного осмислення уявлень про минуле у суспільстві, правила побудови наукових гіпотез.

Здатність розуміти та інтерпретувати:

6. основні теоретичні та методологічні проблеми сучасної археологічної науки;
7. шляхи формування репрезентативної джерельної бази при розробці певної наукової проблематики;
8. зв'язок та різницю між історичними фактами у джерелі та історіографічними фактами у науковій літературі;
9. вибір методології та методів при здійсненні власного дослідження;
10. вузлові наукові проблеми, зв'язок між гіпотезою та методом, логічні наслідки певного припущення, зіставлення його з відомими теоретичними побудовами.

Здатність використовувати вивчений матеріал в нових ситуаціях:

11. пояснювати взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, оцінювати альтернативні варіанти інтерпретації основних тенденцій та особливостей історичного розвитку людства у певні історичні періоди;
12. аналізувати взаємозв'язки між позицією професійного історика та пануючими у суспільстві поглядами на минуле;
13. демонструвати навички професійного спілкування з використанням іноземної мови;
14. виявляти ініціативу, яка спрямована на збереження та управління культурною спадщиною;
15. брати участь у здійсненні реальних дослідницьких проектів;

Здатність розбивати інформацію на відповідні компоненти і розуміти їх взаємозв'язок:

16. аналізувати явища та процеси світової історії з урахуванням сучасних теорій суспільного розвитку;
17. визначати інформаційний потенціал конкретних археологічних джерел при вирішенні певної наукової проблеми;

18. здійснювати експертизу пам'яток матеріальної та духовної культури, в тому числі з метою їх подальшого використання в сфері туризму та рекреації.

Здатність поєднувати частини разом, щоби одержати ціле з новою системною властивістю:

19. визначати соціальні функції історика в нових умовах;

20. встановлювати ефективну комунікацію з представниками інших гуманітарних та природничих наук;

21. обґрунтувати наукову новизну власного дослідження з урахуванням сучасних наукових досягнень;

22. розширювати джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових експедиціях, шляхом створення нових джерел (усна історія та ін.).

Здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі:

23. критично оцінювати ступінь розробленості дослідницької проблеми та отриманих результатів фахівцями;

24. визначати вплив на хід та результати дослідження традицій певних наукових шкіл;

25. узагальнювати результати власного дослідження;

26. аргументувати зв'язок теми обраного наукового проекту з пріоритетними напрямками розвитку світової науки;

27. рекомендувати шляхи продовження власного дослідження

Згідно з вимогами ОПП студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Соціально-особистісні компетенції:

- здатність до навчання впродовж життя;
- здатність до критики й самокритики;
- креативність, здатність до системного мислення;
- адаптивність і комунікабельність;
- наполегливість у досягненні мети;
- турбота про якість виконуваної роботи;
- толерантність;

Загальнонаукові компетенції:

- базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін;
- базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін

Інструментальні компетенції:

- здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- знання іншої мови (мов);
- навички роботи з комп'ютером;
- навички управління інформацією;
- дослідницькі навички.

II. Фахові:

Загально-професійні компетенції:

- уміння використовувати повний спектр наукових методик для вироблення інноваційного знання в галузі
- здатність використовувати здобутки сучасної історіософії та історіографії для формування наукового розуміння минулого людства
- здатність отримати історичне знання з археологічних джерел
- здатність відрізнити наукові концепції від квазінаукових фантазій сучасних міфотворців
- вміння орієнтуватися в теоретичних концепціях сучасної археології

- здатність формувати наукову проблему і знаходити шляхи її вирішення
- уміння використовувати сучасні конструкції вітчизняних та зарубіжних авторів
- здатність використовувати сучасні методи усного викладу матеріалу та роботи з текстом у навчальному процесі

Спеціально-професійні компетенції:

- володіти навичками історизації археологічного матеріалу
- здатність враховувати сучасні історіософські інтерпретації (теорії постмодернізму, дискурсу і деконструкції) у переосмисленні ролі і місця археологічних та історичних знань у суспільстві.

3 Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.

Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.

Корчацько-празька культура. Історія дослідження. Територія розповсюдження пам'яток корчацько-празької культури. Поселення. Топографія, характер поселень. Житлові та господарські споруди. Господарство. Рільництво. Знаряддя обробки землі та переробки зерна. Скотарство. Склад стада, форми утримання домашніх тварин. Гончарство. Основні форми керамічного комплексу. Типи орнаменту. Металообробка. Ковальство. Ювелірна справа. Поховальний обряд. Ґрунтові і курганні могильники. Поховальний комплекс. Хронологія і питання формування корчацько-празької культури.

Пеньківська культура. Територія поширення пам'яток пеньківської культури, початок їх дослідження. Особливості топографії пеньківських поселень. Житла: прямокутні та юрто-подібні напівземлянки. Господарські споруди: майстерні, приміщення для зберігання зерна тощо. Знаряддя землеробства: ґрунтообробні і призначенні для збору та переробки урожаю. Залізобробне виробництво. Майстерні та знаряддя ливарного виробництва. Керамічний комплекс. Особливості форм і орнаменту. Поховальний обряд і його особливості. Питання хронології і походження пеньківської культури.

Колочинська культура. Джерелознавча база вивчення колочинської культури. Регіон розповсюдження пам'яток. Селища і городища. Житлові та господарські комплекси. Землеробство і скотарство. Ремесла. Поховальний обряд: ґрунтові і підкурганні поховання. Хронологія. Місце колочинської культури в системі пам'яток слов'янського населення.

Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.

Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст. Пам'ятки культури Луки-Райковецької. Історія вивчення. Територія поширення пам'яток носіїв культури Луки-Райковецької. Поселення. Топографія і планіграфія селищ. Основні типи жител та господарських споруд. Господарство: землеробство, скотарство, промисли. Керамічний комплекс. Поховальний обряд: курганний та без курганний. Поховальний реманент. Поховальне начиння. Культові споруди. Волинцевська та роменська культури. Волинцевська культура. Регіон розповсюдження пам'яток. Житлові та господарські споруди. Знаряддя праці та господарство. Керамічний комплекс. Ремесла. Поховальний обряд. Хронологія волинцівських пам'яток. Роменська культура. Топографія селищ і городищ. Житло. Господарські споруди. Гончарні вироби. Металургійне, залізо обробне та ювелірне виробництво. Поховальний обряд: трупопалення і трупопокладення. Хронологія пам'яток роменської культури.

Кредит 3. Археологія України доби Київської держави

Тема 3. Археологія України доби Київської держави

Літописні відомості про розселення слов'янських племен. Виникнення давньоруської феодальної держави. Військова справа. Змієві вали в Україні. Прийняття християнства та його наслідки. Зміна поховального обряду. Картографування скроневих кілець.

Матеріальне виробництво. Рівень розвитку сільського господарства. Сільськогосподарські знаряддя. Основні злаки. Скотарство. Мисливство. Промисли. Бортництво. Рибальство.

Роль ремесла в усіх формах господарської діяльності. Товарний характер ремесла.

Металургія. Використання болотних руд. Ковальські знаряддя. Продукції ковалів Русі. Ливарна справа. Виготовлення озброєння.

Художня обробка металів. Основні види ювелірних виробів. Зернь, чернь, скань, емаль. Скарби ювелірних виробів.

Гончарство. Гончарний круг. Кружальний посуд. Випалювальні печі. Основні форми посуду. Виробництво плінфи, кам'яних плиток ін. Гончарські клейма.

Деревообробне виробництво, теслярські та столярні інструменти. Токарний верстат. Будівництво укріплень, мостів, сухопутних та водних транспортних засобів. Обробка кістки. Каменерізна справа. Виробництво скляного посуду та прикрас. Ткацтво. Пряслиця. Торгові шляхи. Монетна справа. Арабські, візантійські, західноєвропейські монети.

Давньоруські міста. Проблема виникнення міст, їх роль у історії. Київ. Датування виникнення Києва. Київський некрополь. Поховання знаті, дружинників та родовитих киян. Київська околиця. Приміські села та монастирі. Село Берестове. Печерський та Видубицький монастирі. Найближчі міста та фортеці: Білгород, Вишгород, Василів та ін. Переяслав. Родень. Юр'єв. Воїнь. Чернігів. Галич. Інші давньоруські міста: Пліснеськ, Звенигород, Львів, Хотин, Бакота, Ушиця, Луцьк.

Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України

Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України

Салтівська культура. Етнічна належність носіїв салтівської культури. Пам'ятки та поховальний інвентар. Основні поселення, фортифікаційні укріплення, житла салтівської культури.

Візантійські пам'ятки VIII-X ст. Плитові могильники. Поховальний обряд та реманент. Сільські поселення та укріплені монастирі. Укріплені поселення-сховища. Житлові, господарські та культові споруди. Господарство. Поселення ранніх болгар VII-X ст. Поселення і ґрунтові могильники. Типи жител. Господарські споруди. Предмети господарської діяльності. Керамічний комплекс. Ґрунтові могильники. Поховальний обряд. Пам'ятки кочовиків степового Подніпров'я IX – XIII ст. Кургани та інші поховання. Пам'ятки середньовічного Білгород-Дністровського. Фортеця, житла та могильники. Розвиток ремісничого виробництва.

Середньовічний Крим. Дослідження пам'яток Криму. Середньовічний Херсонес. Історична топографія Херсонесу. «Печерні міста» Криму. Монастирі, селища та городища. Печерне місто Мангуп, городища Ески-Кермен, Чуфут-Кале, Киз-Кермен.

Археологічні пам'ятки Південного та Південного-Східного Криму. Середньовічні міста Криму – Сугдея, Кафа.

Кредит 5. Археологія Золотої Орди

Тема 5. Археологія Золотої Орди

Історія вивчення золотоординської старовини. Письмові, картографічні і нумізматики джерела.

Золотоординські столиці в світлі археологічних досліджень. Царевське і Селітринське городища на Волзі. Методика роботи та основні досягнення. Золотоординські міста на території України.

Монголи в Криму, Приазов'ї та на Північному Кавказі; Монголи в Північно-Західному Причорномор'ї і Карпато-Дунайських землях; Мистецтво Золотої Орди (за матеріалами скарбів Північного Причорномор'я). Матеріали скарбів з Криму, Приазов'я і Молдови. Зв'язки Золотої Орди з ремісничими центрами Малої Азії, Візантії, Сирії та Єгипту; питання про зв'язки з Кілікією та Іспанією.

Кредит 6. Археологія козацького періоду

Тема 6. Археологія козацького періоду

Розвиток козацтва за археологічними даними. Запорозькі січі. Зброя та укріплення козацьких січей. Пам'ятки козацьких часів (XV - XVIII ст.). Запорізька січ. Топографія і планіграфія укріплень. Зимівники, пам'ятки прикордонної служби. Поховання, цвинтарі. Житлові та господарські споруди. Ремесла козацької доби.

Архітектура XIV-XVIII ст. Містобудування і фортифікація. Монастирі. Замки і фортеці XIV-XVII ст. Оборонні замки-фортеці: Меджибож, Жванецький замок та інші. Господарство і побут. Монетно-речові джерела.

4 Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Додаткова форма навчання

Назва кредиту, назва теми та її зміст	Кількість годин			
	всього	аудиторні		самостійна робота
		лекції	семінари	
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.				
Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	30	1	1	28
Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.				
Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	30	1	1	28
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави				
Тема 3. Археологія України доби Київської держави	30	1	1	28
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України				
Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	30	-	1	29
Кредит 5. Археологія Золотої Орди				
Тема 5. Археологія Золотої Орди	30	1	1	28
Кредит 6. Археологія козацького періоду				
Тема 6. Археологія козацького періоду	30	-	1	29
ВСЬОГО	180	4	6	170

Заочна форма навчання

Назва кредиту, назва теми та її зміст	Кількість годин			
	всього	аудиторні		самостійна робота
		лекції	семінари	
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.				
Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	30	1	1	28
Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.				
Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	30	1	1	28
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави				
Тема 3. Археологія України доби Київської держави	30	1	1	28
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України				
Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	30	-	1	29
Кредит 5. Археологія Золотої Орди				
Тема 5. Археологія Золотої Орди	30	1	1	28
Кредит 6. Археологія козацького періоду				
Тема 6. Археологія козацького періоду	30	-	1	29
ВСЬОГО	180	4	6	170

5 Теми лекційних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.		
1	Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	1

Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.		
2	Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	1
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави		
3	Тема 3. Археологія України доби Київської держави	1
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України		
4	Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	-
Кредит 5. Археологія Золотої Орди		
5	Тема 5. Археологія Золотої Орди	1
Кредит 6. Археологія козацького періоду		
6	Тема 6. Археологія козацького періоду	-
ВСЬОГО		4

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.		
1	Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	1
Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.		
2	Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	1
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави		
3	Тема 3. Археологія України доби Київської держави	1
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України		
4	Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	-
Кредит 5. Археологія Золотої Орди		
5	Тема 5. Археологія Золотої Орди	1
Кредит 6. Археологія козацького періоду		
6	Тема 6. Археологія козацького періоду	-
ВСЬОГО		4

6 Темі семінарських занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.		
1	Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	1
Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.		
2	Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	1
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави		
3	Тема 3. Археологія України доби Київської держави	1
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України		
4	Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	1
Кредит 5. Археологія Золотої Орди		
5	Тема 5. Археологія Золотої Орди	1
Кредит 6. Археологія козацького періоду		
6	Тема 6. Археологія козацького періоду	1
ВСЬОГО		6

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.		

1	Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	1
Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.		
2	Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	1
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави		
3	Тема 3. Археологія України доби Київської держави	1
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України		
4	Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	1
Кредит 5. Археологія Золотої Орди		
5	Тема 5. Археологія Золотої Орди	1
Кредит 6. Археологія козацького періоду		
6	Тема 6. Археологія козацького періоду	1
	ВСЬОГО	6

**7 Теми лабораторних занять
не передбачені навчальним планом**

**8 Самостійна робота
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.		
1	Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	28
Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.		
2	Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	28
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави		
3	Тема 3. Археологія України доби Київської держави	28
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України		
4	Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	29
Кредит 5. Археологія Золотої Орди		
5	Тема 5. Археологія Золотої Орди	28
Кредит 6. Археологія козацького періоду		
6	Тема 6. Археологія козацького періоду	29
	ВСЬОГО	170

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.		
1	Тема 1. Ранньосередньовічні слов'янські культури V – VII ст.	28
Кредит 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.		
2	Тема 2. Слов'янські пам'ятки VIII – IX ст.	28
Кредит 3. Археологія України доби Київської держави		
3	Тема 3. Археологія України доби Київської держави	28
Кредит 4. Середньовічна археологія Півдня України		
4	Тема 4. Середньовічна археологія Півдня України	29
Кредит 5. Археологія Золотої Орди		
5	Тема 5. Археологія Золотої Орди	28
Кредит 6. Археологія козацького періоду		
6	Тема 6. Археологія козацького періоду	29
	ВСЬОГО	170

9 Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів:

I – підготовка та захист контрольної роботи (для студентів ЗФН);

II – підготовка реферату та/або мультимедійної презентації з висвітленням проблем навчальної дисципліни (для студентів ДФН).

Підготовка та захист контрольної роботи

Основне завдання цього виду діяльності – навчити студентів після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань, короткого усного або письмового інструктажу самостійно працювати з літературою, джерелами;

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

10 Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно, коли він виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили

Студенту виставляється дуже добре, коли він вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна

Студенту виставляється добре, коли він вміє співставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок

Студенту виставляється мінімальний задовільно, коли він відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих

Студенту виставляється достатньо, коли він володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

➤ реферат

- Повнота розкриття теми
- Відповідність сучасним науковим уявленням
- Достовірність наданої інформації. Наукова коректність змісту та фактів, наведених у рефераті
- Подання інформації (системність, логічність, послідовність, лаконічність та завершеність)
- Якість, доцільність використання та відповідність ілюстративного матеріалу (схеми, таблиці, діаграми, малюнки, фотознімки тощо)
- Дотримання правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту
- Наявність і правильність оформлення обов'язкових складових (титкульний, зміст, вступ, основна частина, висновки)
- Коректне оформлення цитування, бібліографія роботи (кількість і якість, новизна використаних джерел)

➤ мультимедійна презентація

- Повнота розкриття теми
- Відповідність сучасним науковим уявленням
- Достовірність наданої інформації. Наукова коректність змісту та фактів, наведених у презентації
- Подання інформації (системність, логічність, послідовність, лаконічність та завершеність)
- Якість, доцільність використання та відповідність ілюстративного матеріалу (схеми, таблиці, діаграми, малюнки, фотознімки тощо)
- Дотримання правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту
- Наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титкульний, зміст, список використаних джерел, завершальний)
- Наявність і зручність навігації
- Раціональне використання елементів дизайну (шрифтове оформлення, колірна гама тощо)
- Обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів
- Наявність та доцільність використання фонового звуку
- Розміщення і комплектування об'єктів. Єдиний стиль слайдів

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 3 кредити.

Поточне оцінювання та самостійна робота								КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6			100	600/100*
85	85	80	80	85	85				

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

11 Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

12 Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

13 Рекомендована література

Базова

1. Авдусин Д.А. Археология СССР. – М. 1977.
2. Авдусин Д.А. Основы археологии. – М., 1989.
3. Авдусин Д.А. Полевая археология СССР. Учеб. пособ. - 2-е изд., перераб., и доп. - М., 1980.
4. Археологія України: Курс лекцій: Навч. посібник / Л.Л.Залізняк, О.П.Моця, В.М.Зубар та ін. - К., 2005.
5. Археология Украинской ССР: В 3-х т. - К., 1985, 1986. Т. 1-3.
6. Археологія Української РСР: У 3-х т. - К., 1971. Т. 1-3.
7. Баран В.Д. Давні слов'яни. - К., 1998.
8. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. - К., 1991.
9. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Навч. посібник. - К., 1994.
10. Вовк Х.К. Студії з української етнографії та антропології. - К., 1995.
11. Давня історія України: У 2-х кн. / Толочко П.П., Козак Д.Н., Крижицький Д.Н., Моця О.П. та ін. – К., 1994, 1995.
12. Давня історія України: У 3-х кн. / Толочко П.П. та ін. – К., 1997, 1998.
13. Древняя Русь: Город, замок, село: Археология СССР. – М., 1985.
14. Золото Степу: Археологія України / Автори –упорядники: П.П. Толочко, В.Ю. Мурзін, Рената Ролле та ін. – Київ – Шлезвіг, 1991.
15. Использование методов естественных наук в археологии: Сборник научных трудов. – К., 1978.

Допоміжна

16. Куріло О.Ю. Нариси розвитку археології у музеях України: історія, дослідники, меценати. – К., 2002.
17. Кучера М.П. Слов'яно-руські городища VIII-XIII ст. між Саном і Сіверським Дінцем. – К., 1999.
18. Малєєв Ю.М. Словник археологічних термінів: Навч. посібник. – К., 1999.
19. Мартынов А.И. Археология, - М., 1996.
20. Мезенцева Г.Г. Дослідники археології України: Енциклопедичний словник-довідник. – Чернівці, 1997.
21. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы: В 2-х т. – М., 1974. Т 1, 2.
22. Свешніков І.К. Довідник з археології України: Львівська область. – К., 1976.
23. Свешніков І.К. Історія населення Передкарпаття, Поділля і Волині в кінці III-на початку II тисячоліття до нашої ери. – К., 1974.
24. Свешніков І.К., Нікольченко Ю.М. Довідник з археології України: Ровенська

- область. – К., 1982.
25. Сегеда С.П. Основи антропології: Навч. посібник. – К., 1995.
 26. Седов В.В. Восточные славяне в VI – XIII вв.: Археология СССР. – М., 1982.
 27. Словник – довідник з археології / Ред., уклад.. та кер. авт. кол. Н.О. Гаврилюк. - К., 1996.
 28. Степи Евразии в эпоху средневековья: Археология СССР. – М., 1981.
 29. Телегін Д.Я. Про що розповідають кургани. – К., 1971.
 30. Телегін Д.Я. Речі говорять. – К., 1971.
 31. Толочко П.П. Древнерусский феодальный город. – М., 1989.
 32. Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
 33. 60 років Інституту Археології НАН України. – К., 1994.
 34. Шовкопляс І.Г. Основи археології. – К., 1971.
 35. Бахчисарайский историко-археологический сборник. Вып.2.- Симферополь:Таврия-Плюс, 2001. - 496 с.
 36. Веймарн Е.В. Оборонительные сооружения Эски-Кермена: История и археология средневекового Крыма. — М., 1958.
 37. Возний І.П. Топографія та типологія відкритих поселень XII – XIV ст. Пруто-Дністровського межиріччя // Археологія – 2004 - №2. – С. 48 – 68.
 38. Домбровский О.И. Фрески средневекового Крыма. — К., 1966.
 39. Ельников М.В. Средневековый могильник Мамай-Сурка (по материалам исследований 1989-1992 гг.). - Запорожье: ЗГУ, 2001. - 275 с.
 40. Квітницький М.В. Торки. Проблема атрибуції поховальних комплексів // Археологія – 2004 - №4. – С. 25 – 35.
 41. Колотухин В.А., Тощев Г.Н. Курганные древности Крыма. III. - Запорожье, 2000. - 245 с. (Матеріали епохи бронзи та періоду середньовіччя).
 42. Кравченко А.Л. Средневековый Белгород на Днестре (конец XIII — XIV в.). —К., 1986.
 43. Литвинова Л.В. Антропологічна характеристика населення Нижнього Подністров'я доби середньовіччя (за матеріалами могильника Мамай Сурка) //Археологія. – 2004 - №2. – С. 68 – 79.
 44. Материалы по археологии, истории и этнографии Таврии. Вып. VIII.- Симферополь, 2001. - 536 с.
 45. Плетнева С.А. Половецкие изваяния. — М., 1974.
 46. Федоров-Давыдов Г.А. Кочевники Восточной Европы под властью золотоордынских ханов. - М., 1966.
 47. Компан О. Міста України у другій половині XVII ст. — К., 1963.
 48. Крип'якевич І.П. Історія України. — Львів, 1990.

14 Інформаційні ресурси

<http://www.iananu.kiev.ua/>
http://www.archaeology.ru/site_map.html
<http://www.arheolog-ck.ru/>
<http://vf-ndc-oasu.ucoz.ru/>
<http://duben.ucoz.ru/>
<http://pamjatky.org.ua/>
http://pamjatky.org.ua/?page_id=176
http://pamjatky.org.ua/?page_id=188
http://pamjatky.org.ua/?page_id=202
http://pamjatky.org.ua/?page_id=199
<http://komariv.in.ua/>
<http://gsae.karazin.ua/main>
<http://historylib.org/>
<http://naim.bg/bg/home/>

<http://www.archaeolog.ru/>
<http://antropogenez.ru/>
<https://www.facebook.com/pages/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96-%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D0%B2-%D0%90%D1%80%D1%85%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97-Information-Systems-in-Archaeology/420082201462572?ref=hl>